

13th

INTERNATIONAL BLACK SEA COASTLINE COUNTRIES

SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE

June 13-14, 2026

Zonguldak, Türkiye

EDITOR

Prof. Dr. Osman Kubilay GÜL

ISBN: 979-8-89695-468-2

13th INTERNATIONAL BLACK SEA COASTLINE COUNTRIES SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE

June 13-14, 2026 / Zonguldak, Türkiye

5.07.2026

Liberty Publishing House

Water Street Corridor New York, NY 10038

www.libertyacademicbooks.com

+1 (314) 597-0372

ALL RIGHTS RESERVED NO PART OF THIS BOOK MAY BE REPRODUCED IN ANY FORM, BY PHOTOCOPYING OR BY ANY ELECTRONIC OR MECHANICAL MEANS, INCLUDING INFORMATION STORAGE OR RETRIEVAL SYSTEMS, WITHOUT PERMISSION IN WRITING FROM BOTH THE COPYRIGHT OWNER AND THE PUBLISHER OF THIS BOOK.

© Liberty Academic Publishers 2026

The digital PDF version of this title is available Open Access and distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0 license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits adaptation, alteration, reproduction and distribution for noncommercial use, without further permission provided the original work is attributed. The derivative works do not need to be licensed on the same terms.

adopted by Mariam Rasulan

PROCEEDINGS BOOK

ISBN: 979-8-89695-468-2

CONGRESS ID

CONGRESS TITLE

13th INTERNATIONAL BLACK SEA COASTLINE COUNTRIES
SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE

DATE AND PLACE

June 13-14, 2026 / Zonguldak, Türkiye

ORGANIZATION

IKSAD INSTITUTE

EDITOR

Prof. Dr. Osman Kubİlay GÜL

COORDINATOR

Samet KUŞKIRAN

PARTICIPANTS COUNTRY (21 countries)

TÜRKİYE, NIGERIA, PAKISTAN, AZERBAIJAN, PORTUGAL, BENIN, MOROCCO,
INDIA, UNITED KINGDOM, LEBANON, GEORGIA, ALBANIA, OMAN, ALGERIA,
UZBEKISTAN, INDONESIA, ROMANIA, HUNGARY, SPAIN, SWITZERLAND,
UKRAINE

Total Accepted Article: 205

Total Rejected Papers: 41

Accepted Article (Türkiye): 93

Accepted Article (Other Countries): 112

ISBN: 979-8-89695-468-2

ADAPTATION OF THE BRIEF PROBLEMATIC SMARTPHONE USE AND DEPENDENCE SCALE INTO TURKISH

KISA-PROBLEMLİ AKILLI TELEFON KULLANIMI VE BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİNİN TÜRKÇEYE UYARLANMASI

Halil EKŞİ

Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü,
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı

<https://orcid.org/0000-0001-7520-4559>

Sena Nur SERT

Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli
Yüksek Lisans Öğrencisi

<https://orcid.org/0009-0009-4920-3777>

Cem BOYALI

Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, Rehberlik ve Psikolojik Danışman

<https://orcid.org/0000-0002-7868-3011>

ÖZET

Giriş ve Amaç: Akıllı telefon kullanımı her geçen gün artmakta; bu artışa paralel olarak kullanımın bireyler üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri de yaygınlaşmaktadır. Mevcut durumu ortaya koymak ve gerekli noktalarda çözüm önerileri geliştirebilmek amacıyla çeşitli araştırmalar yürütülmektedir. Bu araştırmalarda sıklıkla kullanılan araçlardan biri, ilgili durumu değerlendirmeyi amaçlayan ölçeklerdir. Akıllı telefon kullanımıyla ilişkili olarak alanyazında çeşitli ölçekler geliştirilmiştir. Bu çalışmaya konu olan ölçeklerden biri olan BPSUD (Brief Problematic Smartphone Use and Dependence) Ölçeği, problemli akıllı telefon kullanımı ve bağımlılığını ölçmeyi amaçlamakta olup kısa madde sayısı ile öne çıkmaktadır. Bu çalışma ile söz konusu ölçeğin Türkçe alanyazına kazandırılması amaçlanmaktadır.

Materyaller ve Metot: Bu çalışmada nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Çalışmanın ilk aşamasında, 410 katılımcıdan elde edilen veriler üzerinden Doğrulamalı Faktör Analizi gerçekleştirilmiştir. Ardından ölçeğin geçerliğini incelemek amacıyla 93 katılımcıdan ek veri toplanmış ve gerekli analizler yürütülmüştür.

Sonuç: Yapılan analizler sonucunda; Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısının .76, madde-toplam korelasyonlarının .49 ile .61 arasında olduğu, DFA uyum indekslerinin istenilen düzeyde olduğu [$\chi^2(2) = 0.045$, $p = .978$; CFI = 1.000; TLI = 1.005; RMSEA = .000; SRMR = .003], standartlaştırılmış faktör yüklerinin .60 ile .78 arasında değiştiği ve ölçüt geçerliği kapsamında B-PSUD ile benzer ölçekler arasında anlamlı pozitif ilişkiler elde edildiği görülmüştür ($r = .56 - .75$, $p < .001$). Bu doğrultuda Kısa Problemli Akıllı Telefon Kullanımı ve Bağımlılığı Ölçeğinin istatistikî açıdan geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Problematik Akıllı Telefon Kullanımı; DFA; Ölçek Uyarlama

ABSTRACT

Introduction and Purpose: Smartphone use is increasing day by day, in parallel with this increase, the positive and adverse effects of such use on individuals are also becoming more widespread. Numerous studies are being conducted to assess the current situation and identify potential solutions where required. One of the most frequently used tools in these studies is scales, aiming to evaluate the current situation. Various scales related to smartphone use have been developed in the field. Among the scales included in this study is the BPSUD (Brief Problematic Smartphone Use and Dependence) Scale, which aims to measure problematic smartphone use and dependence and is notable for its short number of items. The goal of this study is to adapt this scale into Turkish literature.

Materials and Methods: In this study, quantitative research methods were used. In the first step of the study, Confirmatory Factor Analysis was applied to the data collected from 410 participants. Then, to examine the validity of the scale, additional data was collected from 93 additional participants, and the required analyses were applied. Additionally, analyses for reliability of the scale were applied.

Results: The results of the analyses indicate that the Cronbach's alpha internal consistency coefficient was .76, item-total correlations ranged from .49 to .61, and the DFA fit indices were at the acceptable level [$\chi^2(2) = 0.045$, $p = .978$; CFI = 1.000; TLI = 1.005; RMSEA = .000; SRMR = .003], standardized factor scores ranged from .60 to .78, and, in terms of criterion validity, statistically significant positive correlations were found between the B-PSUD and similar scales ($r = .56-.75$, $p < .001$). Accordingly, the Brief Problematic Smartphone Use and Addiction Scale appears to be a statistically valid and reliable measurement tool.

KEYWORDS: Problematic Smartphone Use and Dependence; CFA; Scale Adaptation

Giriş

Bulduğumuz dönemde teknolojik gelişmeler hız kesmeden ilerlemekte ve bu ilerleme sağlık, eğitim, sanayi ve ticaret gibi pek çok alanda belirgin etkiler yaratmaktadır. Bu etkiler yalnızca kurumsal düzeyde değil, bireylerin günlük yaşamlarında da açıkça görülmektedir. Bu bağlamda, söz konusu gelişmelerin en yaygın örneklerinden biri, her yaştan ve her kesimden birey tarafından kullanılan akıllı telefonlardır. Akıllı telefonlar, yalnızca bir iletişim aracı olmanın ötesinde, çok sayıda uygulamayı bünyesinde barındırmaları sayesinde bireylerin hem günlük işlerini yürütmelerine hem de eğlence ihtiyaçlarını karşılamalarına olanak tanımaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2025 verilerine göre, 16–74 yaş aralığındaki bireylerde son üç ay içinde cep telefonu kullanım oranı yaklaşık %98 iken, 2023 yılına ait verilere göre 65 yaş ve üzeri bireylerde akıllı telefon kullanım oranının yaklaşık %53 olduğu belirlenmiştir. Bu kadar yaygın kullanım, bireylere pek çok kolaylık sağlamakla birlikte, kullanımın verimli olmadığı durumlarda çeşitli dezavantajları da beraberinde getirebilmektedir. Yaygın ve çok yönlü kullanımın bir sonucu olarak, bazı bireylerde işlevselliği olumsuz etkileyen kullanım örüntülerinin ortaya çıkabildiği görülmektedir.

Akıllı telefonların olumsuz etkilerine ilişkin bulgular artmaya devam ederken, bu durumu tanımlamaya yönelik olarak alanyazında da paralel bir kavramsallaştırma süreci sürmektedir. Bu kapsamda, mevcut durumu açıklamak üzere çeşitli kavramlar ortaya atılmış olup bunlardan biri problemlili akıllı telefon kullanımı ve bağımlılığdır. Problemlili akıllı telefon kullanımı, bireyin günlük işlevselliğini olumsuz etkileyen, kontrol kaybı ve aşırı kullanım ile karakterize

edilen uyum bozucu bir davranış örüntüsü olarak tanımlanmaktadır (Jin vd., 2021; Rozgonjuk vd., 2018; Billeux vd., 2015). Bu kullanım biçimi, işlevsel ihtiyaçların ötesine geçerek bireyin sosyal, psikolojik ve fiziksel refahını zedelemekte ve çoğu zaman istenmesine rağmen azaltılamamaktadır (Nawaz vd., 2025; Lei vd., 2026; Faiola vd., 2018). Yoksunluk, tolerans, öz-denetim kaybı ve kompulsif kullanım gibi bağımlılık benzeri belirtilerle birlikte ortaya çıkan bu durum, günlük yaşam aktivitelerinde bozulmalara ve sosyal etkileşimlerde sorunlara yol açmaktadır (Su vd., 2022; Wickord & Quaiser-Pohl, 2025; Loleska & Pop-Jordanova, 2021; Luque-Reca vd., 2024). Literatürde bu kavrama ilişkin benzer terimlerin sıklıkla birbirinin yerine kullanıldığı görülmekle birlikte, bu çalışmada bağımlılık boyutunu da kapsamı nedeniyle Problemlili Akıllı Telefon Kullanımı ve Bağımlılığı (PSUD) kavramı esas alınmıştır.

Problemlili akıllı telefon kullanımının kapsamı ve hangi durumlarla ilişkili olduğuna bakıldığında alanyazında farklı bağlamlarda yapılmış çalışmaları görmek mümkündür. Jin ve diğerleri (2021) tarafından yapılan araştırma ile COVID-19 salgını döneminde üniversite öğrencilerinin depresyon/anksiyete durumları ile problemlili akıllı telefon kullanımı arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu araştırma ile amaçlanan negatif duyguların problemlili akıllı telefon kullanımı ve bağımlılığı üzerindeki etkisini; psikolojik sağlamlık, sosyal destek ve okul aidiyet duygusunun bu ilişkideki aracı rollerini belirlemektir. Araştırmada PSU ölçümünü yapmak için SAS-SV yani akıllı telefon bağımlılık ölçeğinin kısa versiyonu kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre mevcut negatif duygular PSU'yu pozitif yordarken psikolojik sağlamlık ve okul aidiyeti koruyucu etkiler sunmakta ancak çevrimiçi destekler PSU'yu bazen arttırabilmektedir.

Nawaz ve diğerleri (2025) tarafından yapılan araştırma ile PSUD yönetmede ekran süresi özelliklerinin Teknoloji Kabul Modeli çerçevesinde incelenmiştir. Bu araştırma ile kullanıcıların ekran süresi özelliklerini benimseme süreçlerini ve algılanan farkındalığın bu süreçteki etkisini incelemek amaçlanmıştır. Sonuç olarak algılanan farkındalık ekran süresini ve araçların kullanımını doğrudan etkilediğine ulaşılmıştır. Diğer bir deyişle, farkındalık eksikliği PSUD yönetiminde temel bir engeldir.

Alanyazında PSU'nun ilişkili olduğu değişkenler yalnızca ruh sağlığı ve teknoloji kullanım alışkanlıklarıyla sınırlı kalmamaktadır. PSU, akademik, sosyal ve bilişsel süreçleri de kapsamaktadır. Bu bağlamda erteleme davranışının PSU'yu anlamlı biçimde yordadığı ve ders içi sosyal medya kullanımının bu ilişkiye aracılık ettiği saptanmıştır. Bu bulgu PSU'nun akademik işlevselliği doğrudan olumsuz etkileyebileceğine işaret etmektedir (Rozgonjuk vd., 2018). Benzer biçimde PSU'nun uyku kalitesini hem doğrudan hem de yatma zamanının ertelenmesi üzerinden dolaylı olarak olumsuz etkilediği; bu durumun ergenlerde davranışsal bir erteleme döngüsüne zemin hazırladığı görülmektedir (Bozkurt vd., 2024).

Sosyal ilişkiler açısından değerlendirildiğinde, düşük arkadaşlık yetkinliğine sahip olan ve telefonu pasif biçimde kullanan ergenlerin zamanla PSU geliştirme riskinin arttığı görülmektedir (Su vd., 2022). Öte yandan PSU'nun depresif belirtilerle birlikte seyredebildiği ve yüksek öz-kontrol ile sosyal desteğin bu birlikteliği zayıflattığı da gösterilmiştir (Lei vd., 2026).

Bilişsel süreçler açısından ise medya çoklu görev davranışının akış deneyimi ile PSU arasındaki ilişkiye aracılık ettiği; alışkanlık hâline gelen kullanım biçimlerinin her ikisi için de güçlü yordayıcılar olduğu vurgulanmaktadır (Wickord & Quaiser-Pohl, 2025). Son olarak PSU'yu tetikleyen faktörler incelendiğinde, mobil oyun oynamanın doğrudan bir yordayıcı olmadığı; sosyal medya kullanımı, uygulama indirme sıklığı ve stresin belirleyici rol üstlendiği görülmektedir (Lopez-Fernandez vd., 2018).

Loleska ve Pop-Jordanova (2021) tarafından yapılan literatür incelemesinde akıllı telefon bağımlılığının çocuk ve ergenlerde bir halk sağlığı sorunu olup olmadığı incelenmiştir. Mevcut

araştırmalardan yola çıkarak akıllı telefon bağımlılığının yaygınlığı, etki eden etmenleri, belirtileri ve sağlığa olan zararları incelenmek istenmiştir. Elde edilen sonuçların nihayetinde bu durumun ergen ruh ve fizik sağlığına ciddi zararlar verdiği tespit edilmiş, ailelerin, öğretmenlerin ve kurumların önleyici programlara gerekli önemi vermesi gerektiği vurgulanmıştır. Akıllı telefon kullanımının bu denli yaygın kullanımı ve buna bağlı olarak ortaya çıkan olumsuz etkilerin birçok alanda karşımıza çıkması, söz konusu durumun geçerli ve güvenilir araçlarla ölçülmesini gerekli kılmaktadır. Etkinin görüldüğü alanları ayrı ayrı ölçen araçlar bulunsada söz konusu farklı boyutları tek bir araçla ölçmek müdahale süreçleri açısından oldukça önemlidir.

Luque- Reca ve diğerleri (2024) tarafından yapılan çalışmada PSU'nun sosyal boyutlarını ölçen yeni bir ölçek geliştirilmesi ele alınmıştır. Bu çalışma ile İspanyol gençleri arasında akıllı telefon ve sosyal medya kullanımının yalnızca bağımlılık boyutunu değil, aynı zamanda sosyal işlevsellik üzerindeki olumsuz etkilerini de ölçmek amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucunda geçerliliği ve güvenilirliği sağlanmış 5 faktör 18 maddelik PSSNUS yani problemlili akıllı telefon ve sosyal medya kullanımı ölçeği geliştirilmiştir.

Mevcut çalışmalar göstermektedir ki problemlili akıllı telefon kullanımı; başta psikolojik, fiziksel ve davranışsal olmak üzere pek çok farklı boyutuyla insan yaşamını etkilemeye devam etmektedir. Yukarıda incelenen araştırmalar, bu durumdan en geniş ölçüde etkilenen grubun ergenler ve yetişkinler olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, söz konusu kitlenin içinde bulunduğu durumu inceleyebilmek amacıyla çeşitli ölçme araçlarının geliştirilmesi büyük önem arz etmektedir.

Halihazırda problemlili akıllı telefon kullanımını incelemek için hem uluslararası hem de ulusal düzeyde yaygın olan ölçme araçlarına bakıldığında NMP-Q (Nomophobia Questionnaire), SAS (Smartphone Addiction Scale), SAS-SV (SAS'ın kısa versiyonu), MPPUS (Mobile Phone Problem Use Scale), SPAI (Smartphone Addiction Inventory) ve SAPS (Smartphone Addiction Proneness Scale) adlı araçların ağırlıklı olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu ölçeklerin aşırı uzun madde sayıları, katılımcı yorgunluğuna ve dolayısıyla yanlılığına yol açabilmektedir. Ayrıca geliştirilme tarihlerinden belli bir süre geçtiği için hızla evrilen modern teknoloji kullanım örüntülerini yakalamakta yetersiz kalabilmektedirler (Nawaz vd., 2026).

Bunlar göz önünde bulundurulduğunda, BPSUD ölçeği sahip olduğu özellikler nedeniyle kullanıcılara çeşitli kolaylıklar sunmaktadır. Bu avantajların başında, kısa madde sayısına sahip olması gelmektedir. Dört maddelik yapısı sayesinde katılımcı yorgunluğunu azaltmaktadır. Bir diğer önemli avantaj ise maddelerin DSM-5 klinik bağımlılık kriterleriyle kuramsal olarak ilişkilendirilmiş olmasıdır. Ayrıca, 1.018 kişilik geniş ve sosyo-demografik açıdan çeşitli bir yetişkin örnekleminde geçerliliğinin test edilmiş olması, ölçeğin genellenebilirliğine katkı sağlamaktadır (Nawaz vd., 2026).

Halihazırda Türkçe alanyazınında geçerliliği ve güvenilirliği sağlanmış ve kullanılmakta olan çeşitli ölçme araçları bulunmaktadır. Fakat yukarıda da ifade edildiği üzere madde sayılarının fazlalığı ölçtüğü durumla ilişkili olarak katılımcılar açısından en büyük kısıtı oluşturmaktadır. Çalışmada ele alınan B-PSUD'nin Türk kültüründe psikometrik özellikleri henüz incelenmemiştir.

Tüm bu değerlendirmeler doğrultusunda, mevcut çalışmanın amacı; problemlili akıllı telefon kullanımı ve bağımlılığını, DSM-5 kriterlerine uygun biçimde ve hedef kitlenin dikkatini dağıtmayacak şekilde yalnızca dört madde ile ölçen B-PSUD (Brief Problematic Smartphone Use and Dependence Scale) ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması sağlamaktır. Bu sayede, ilerleyen çalışmalarda pratik bir kullanım imkânı sunması amaçlanmaktadır.

Yöntem

Bir ölçek uyarlama çalışması olan bu araştırma için belli adımlar izlenmiştir. Araştırma amacına uygun olarak detaylı bir alanyazın taraması yapılmış ölçeğin kavramsal yapısı ortaya konmuştur. Kullanılan araştırma deseni, odaklanılan çalışma grubu, veri toplamak amacıyla kullanılan araçlar ve takip edilen süreç takip eden kısımda açıklanmıştır.

Araştırma Deseni

Mevcut çalışma, Kısa Problemlili Akıllı Telefon Kullanımı ve Bağımlılığı Ölçeği'nin Türk kültürüne uyarlanmasını ve Türkçe formunun psikometrik özelliklerinin incelenmesini amaçlayan metodolojik bir ölçek uyarlama çalışmasıdır.

Çalışma Grubu

Araştırma planlanırken sürecin işleyişi göz önünde bulundurularak sürece hız ve pratiklik kazandırması sebebiyle erişilebilir bir çalışma grubu belirlenmiştir. Ölçeğin aslı yetişkinlere uygun olduğundan Türkçe'ye uyarlama aşamasında da bu kritere özen gösterilmiştir.

Tablo 1

Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Değişken	Grup	n	%
Cinsiyet	Erkek	116	28.3
	Kadın	294	71.7
Eğitim Durumu	İlkokul mezunu veya altı	5	1.2
	Ortaokul mezunu	5	1.2
	Lise veya dengi okul mezunu	54	13.2
	Önlisans mezunu / devam eden öğrenci	34	8.3
	Lisans mezunu / devam eden öğrenci	255	62.2
	Yüksek lisans mezunu / devam eden öğrenci	50	12.2
	Doktora mezunu / devam eden öğrenci	7	1.7
	İlişkim yok	214	52.2
Mevcut İlişki Durumu	Romantik ilişki içerisindeyim	78	19.0
	Nişanlıyım	4	1.0
	Birlikte yaşıyorum	1	0.2
	Evliyim ve eşimle birlikte yaşıyorum	108	26.3
	Evliyim ancak eşimle ayrı yaşıyorum	1	0.2
	Boşandım	2	0.5
	Dulum	2	0.5
	1 saatten az	15	3.7
Günlük Akıllı Telefon Kullanım Süresi	1-3 saat	110	26.8
	3-5 saat	151	36.8
	5-7 saat	94	22.9
	7 saat ve üzeri	40	9.8

Not. N = 410.

Araştırmanın çalışma grubunu, uygun örnekleme yöntemiyle ulaşılan toplam 410 katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcıların demografik özellikleri incelendiğinde örneklemin %71.7'sinin kadın, %28.3'ünün ise erkek katılımcılardan oluştuğu görülmektedir. Eğitim durumu açısından katılımcıların büyük çoğunluğunu lisans mezunu veya lisans eğitime devam eden bireylerin oluşturduğu (%62.2) belirlenmiştir. Katılımcıların ilişki durumları incelendiğinde yarısından fazlasının herhangi bir romantik ilişki içerisinde olmadığı (%52.2), %26.3'ünün ise evli ve eşiyile birlikte yaşadığı görülmüştür. Günlük akıllı telefon kullanım süresi bakımından katılımcıların en yoğun olarak 3–5 saat aralığında (%36.8) akıllı telefon kullandıkları belirlenmiştir. Ayrıca katılımcıların yaş ortalaması 27.70 (SS = 10.41) olarak hesaplanmıştır.

Elde edilen demografik bulgular, araştırma örnekleminin ağırlıklı olarak genç yetişkin, kadın ve yükseköğretim düzeyine sahip bireylerden oluştuğunu göstermektedir. Katılımcıların önemli bir kısmının lisans ve lisansüstü eğitim düzeyinde olması, örneklemin eğitim seviyesi açısından görece yüksek bir profile sahip olduğuna işaret etmektedir. İlişki durumu açısından değerlendirildiğinde ise katılımcıların büyük bölümünün ilişkisinin bulunmadığı ya da evli bireylerden oluştuğu görülmektedir. Bunun yanında akıllı telefon kullanım sürelerine ilişkin bulgular, katılımcıların büyük çoğunluğunun günlük yaşamında dijital teknolojilerle yoğun etkileşim içerisinde olduğunu ortaya koymaktadır.

Veri Toplama Araçları

Kısa-Problemli Akıllı Telefon Kullanımı ve Bağımlılığı Ölçeği

Araştırmada Türkçeye uyarlanan ölçeğe ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak Nawaz vd. (2025) tarafından geliştirilmiş olan *The Brief Problematic Smartphone Use and Dependence Scale (BPSUD)* ölçeği kullanılmıştır. Ölçek bireylerde problemli akıllı telefon kullanımı ve bağımlılığını, kısa, hızlı ve kolay bir şekilde değerlendirmek için geliştirilmiş olup bu çalışmada ilgili ölçeğin uyarlama çalışması yapılmıştır. Ölçek 4 maddeden oluşup tek faktörlü yapıdadır. Ölçek maddelerinin cevaplandırılmasında “Kesinlikle katılmıyorum- Katılmıyorum- Ne katılıyorum ne katılmıyorum- Katılıyorum- Kesinlikle katılıyorum” şeklinde 5’li likert tipi ölçekten yararlanılmıştır.

BPSUD için yapılan özgün çalışmada ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,71’dir. Ayrıca tüm maddelerin madde-toplam korelasyonlarının 0,50 ve üzerinde olması, maddelerin ölçekle tutarlı bir şekilde çalıştığını göstermektedir. Geçerlik analizleri incelendiğinde, açımlayıcı faktör analizi sonuçları ölçeğin tek boyutlu bir yapıya sahip olduğunu doğrulamış ve bu yapının toplam varyansın %53,50’sini açıkladığı görülmüştür. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarında ise model uyum indekslerinin oldukça yüksek düzeyde olduğu (CFI=0,998; TLI=0,995; RMSEA=0,024) saptanmıştır. Ayrıca maddelerin faktör yüklerinin 0,61 ile 0,81 arasında değişmesi, ölçeğin yapı geçerliğinin güçlü olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgular, ölçeğin problemli akıllı telefon kullanımı ve bağımlılığını ölçmede güvenilir ve geçerli bir araç olduğunu göstermektedir.

Sorunlu Akıllı Telefon ve Sosyal Medya Kullanım Ölçeği

Ölçeğin ölçüt geçerliğini incelemek amacıyla PSSNUS (Sorunlu Akıllı Telefon ve Sosyal Medya Kullanım Ölçeği) kullanılmıştır. Luque-Reca et al. (2024) tarafından bireylerin kişisel ve sosyal işlevselliğini olumsuz etkileyen akıllı telefon ve sosyal medya kullanım süreçlerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Türkoğlu ve Türkmen (2025) tarafından Türkçe’ye uyarlanması ve geçerlik-güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. 18 maddelik çok boyutlu bir yapıya sahiptir.

Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Versiyonu

Ölçeğin ölçüt geçerliğini incelemek amacıyla ayrıca SAS-SV (Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Versiyonu) kullanılmıştır. Ölçek Kwon ve arkadaşları (2013) tarafından ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı riskini ölçmek için geliştirilmiştir. Noyan vd. (2015) tarafından Türkçe'ye uyarlanması ve geçerlik-güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. 10 maddeden oluşan tek faktörlü ve altılı Likert dereceleme ile değerlendirilen bir ölçektir.

Kısa-Problemli Akıllı Telefon Kullanımı ve Bağımlılığı Ölçeği'nin uyarlama çalışmasını gerçekleştirmek için öncelikle ölçeğin geliştiricilerinden olan Saqib Nawaz'dan gerekli izin alınmıştır. Ölçeğin İngilizce formu, İngilizce ve Türkçeye hâkim uzmanlar tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Ardından geri çeviri çalışmaları yapılmıştır. Çeviri sürecinin ardından bir grup psikolojik danışman ile dil eşdeğerliği sağlamak amacıyla panel oluşturulmuş ve yapılan tartışma sonucu maddeler en anlaşılır hale getirilmiştir. Ardından pilot uygulama için form oluşturulmuştur. Pilot uygulama, hedef kitleye eşdeğer bir grup ile gerçekleştirilmiştir. Uygulama sonucunda katılımcılar tarafından anlaşılmayan maddeler yeniden düzenlenmiş ve ölçeğin nihai Türkçe formu oluşturulmuştur. Nihai olarak ana uygulama yapılmış ve 410 kişiden veriler çevrimiçi form aracılığıyla toplanmıştır.

Ölçekten alınabilecek toplam puan her maddeye verilen puanların toplanması sonucu elde edilmektedir. Dolayısıyla alınabilecek toplam puan 4-20 arasında değişkenlik göstermektedir. Yüksek puan almak problemli bir kullanımın söz konusu olabileceği hakkında bilgi vermektedir.

Bulgular

Tablo 2

B-PSUD Maddelerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Madde	Ort.	SS	Çarpıklık	Basıklık
m1	3.18	1.17	-0.22	-0.90
m2	2.52	1.14	0.50	-0.53
m3	3.30	1.14	-0.39	-0.81
m4	2.70	1.22	0.33	-0.99

Not. *M* = Ortalama; *SS* = Standart sapma.

B-PSUD maddelerine ilişkin betimsel istatistikler incelendiğinde madde ortalamalarının 2.52 ile 3.30 arasında değiştiği görülmektedir. Maddelere ait standart sapma değerlerinin 1.14 ile 1.22 arasında değiştiği belirlenmiştir. Ayrıca maddelerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğu görülmüş ve verilerin normal dağılıma yakın olduğu değerlendirilmiştir (Tabachnick & Fidell, 2013).

Güvenirlilik

Tablo 3

B-PSUD Ölçeğine İlişkin Güvenirlilik Bulguları

Madde	Madde-Toplam Korelasyonu	Madde Silinirse Alpha
m1	.61	.67
m2	.49	.73
m3	.59	.68
m4	.53	.71
<i>Cronbach Alpha</i>		.76

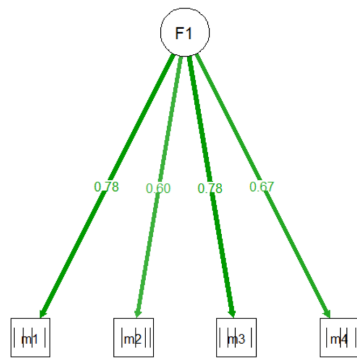
B-PSUD ölçeğinin güvenirliğini incelemek amacıyla Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Analiz sonucunda ölçeğin Cronbach Alpha katsayısının .76 olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu ölçeğin kabul edilebilir düzeyde (alt sınır .70) iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir (Fraenkel vd., 2012). Maddelere ilişkin madde-toplam korelasyonlarının .49 ile .61 arasında değiştiği görülmüş ve tüm maddelerin ölçeğin bütünüyle yeterli düzeyde ilişki gösterdiği belirlenmiştir (Büyüköztürk, 2024). Ayrıca herhangi bir maddenin çıkarılmasının Cronbach Alpha katsayısını artırmadığı görülmüş, bu nedenle tüm maddelerin ölçekte korunmasına karar verilmiştir.

Doğrulamalı Faktör Analizi

Tablo 4

B-PSUD Ölçeğine İlişkin Doğrulamalı Faktör Analizi Bulguları

Madde	Standartlaştırılmış Faktör Yüğü (λ)
m1	.783
m2	.605
m3	.776
m4	.674
Model Uyum İndeksleri	
Uyum İndeksi	Değer
χ^2	0.045
sd	2
p	.978
CFI	1.000
TLI	1.005
RMSEA	.000
SRMR	.003

Şekil 1. Faktör Yüklerine İlişkin Diyagram

Analiz sonucunda elde edilen uyum indeksleri şu şekilde sıralanabilir: $\chi^2(2) = 0.045$, $p = .978$; RMSEA = .000 ; CFI = 1.000; TLI = 1.005; SRMR = .003. Uyum indeksleri modelin veriyle mükemmel düzeyde uyum sağladığını ortaya koymaktadır. Kline (2016) tarafından önerilen aralığa göre değerlendirildiğinde RMSEA = .000 değeri temsil hatasının neredeyse sıfır düzeyde kaldığını doğrulamaktadır. Karşılaştırmalı uyum indeksleri de bu bulguyu destekler nitelikte olup CFI = 1.000 ve TLI = 1.005 değerleri .95 eşliğinin belirgin biçimde üzerindedir. Son olarak SRMR = .003 değeri, gözlenen ile model tarafından öngörülen korelasyonlar arasındaki farkın ihmal edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir. Ayrıca maddelerin standartlaştırılmış faktör yüklerinin .60 ile .78 arasında değiştiği belirlenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda B-PSUD ölçeğinin tek faktörlü yapısının doğrulandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Geçerlik

Kısa Problemlili Akıllı Telefon Kullanımı ve Bağımlılığı ölçeğinin görünüş ve kapsam geçerliği için 5 dil uzmanına ve 1 ölçme değerlendirme uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Ölçeğin ölçüt geçerliğini incelemek için ana veriden ayrı yeni bir veri toplanmış ve elde edilen 93 kişilik yeni veriyle analiz gerçekleştirilmiştir.

Tablo 5

Ölçekler Arası Korelasyon Matrisi

Ölçek	1	2	3
1. B-PSUD	—		
2. PSSNUS	.56	—	
3. SAS-SV	.75	.70	—

Not. n = 93. B-PSUD = Kısa Problemlili Akıllı Telefon Kullanımı ve Bağımlılığı Ölçeği; PSSNUS = Sorunlu Akıllı Telefon ve Sosyal Medya Kullanım Ölçeği; SAS-SV = Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Versiyonu.

Veri toplama için B-PSUD ölçeğine ilaveten PSSNUS ve SAS-SV ölçekleri kullanılmış ve Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Büyüköztürk (2024) tarafından belirtilen sınırlar göz önünde bulundurularak yorumlanmıştır. Analiz sonucunda B-PSUD ile PSSNUS arasında orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .56$, $p < .001$). Ayrıca B-PSUD ile SAS-SV arasında yüksek düzeyde ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki

olduğu belirlenmiştir ($r = .75$, $p < .001$). Elde edilen bulgular, B-PSUD ölçeğinin ölçüt geçerliğini desteklemektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Ölçeğin güvenirliğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .76 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin orijinal formuna ilişkin yapılan analizlerde bu değerin .71 olarak raporlandığı görülmektedir. Elde edilen bulgular ışığında, ölçeğin Türkçe formunun orijinal form ile karşılaştırılabilir düzeyde güvenirlik sergilediği ifade edilebilir.

Doğrulamalı Faktör Analizi sonuçları, modelin kabul edilebilir uyum indeksleri sergilediğini ortaya koymaktadır. Bu durum, ölçeğin orijinal tek faktörlü yapısının Türk kültürüne uyarlama sürecinde de korunduğuna işaret etmektedir.

B-PSUD ölçeğinin ölçüt geçerliğine yönelik gerçekleştirilen analizde, ölçeğin SAS-SV ile yüksek düzeyde ($r = .75$), PSSNUS ile ise orta düzeyde ($r = .56$) ilişkili olduğu saptanmıştır. Bu farklılığın, her iki ölçeğin de akıllı telefon bağımlılığı ve problemli kullanımını hedeflemesine karşın PSSNUS'un bireylerin sosyal medya kullanımını da kapsayan daha geniş bir içeriğe sahip olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu bulgular doğrultusunda B-PSUD'un, SAS-SV ile benzer biçimde, Türkçe alanyazınında problemli akıllı telefon kullanımı ve bağımlılığını ölçmek amacıyla kullanılabilecek geçerli bir araç olduğu değerlendirilmektedir.

Ölçeğin en belirgin üstünlüğü, yalnızca 4 maddeden oluşan kısa yapısıdır. Tek faktörlü bu yapı sayesinde ölçülmek istenen yapı hakkında pratik ve hızlı biçimde bilgi edinilebilmektedir. Bunun yanı sıra madde sayısının az olması, katılımcılarda oluşabilecek madde yorgunluğunun önüne geçilerek daha sağlıklı veri toplanmasına olanak tanımaktadır. Ölçeğin bir diğer önemli özelliği ise maddelerinin kuramsal bir temele dayanmasıdır; ölçek maddeleri DSM-5'te yer alan bağımlılık ölçütleriyle ilişkilendirilmiştir. Bu sayede elde edilen veriler üzerinde kuramsal açıdan güçlü yorumlar yapılabilmesi de mümkün hale gelmektedir.

Bulgular kısmında da belirtildiği üzere yapılan analizler sonucunda elde edilen çıktılar beklenen değer aralığında yer almaktadır. Bu durum ise B-PSUD ölçeğinin Türkçe formunun, Türk örnekleminde problemli akıllı telefon kullanımı ve bağımlılığını ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Gelecek araştırmalar için öneri olarak örneklem çeşitliliğinin artırılması tavsiye edilebilir. Mevcut çalışmada veriler ağırlıklı olarak genç yetişkin, kadın ve yükseköğretim düzeyindeki bireylerden elde edilmiştir. Gelecek çalışmalarda ölçeğin psikometrik özelliklerinin farklı sosyo-demografik gruplar üzerinde de sınanması, bulguların genellenebilirliğine önemli katkılar sağlayacaktır.

Kaynakça

Billieux, J., Maurage, P., Lopez-Fernandez, O., Kuss, D. J., & Griffiths, M. D. (2015). Can disordered mobile phone use be considered a behavioral addiction? An update on current evidence and a comprehensive model for future research. *Current Addiction Reports*, 2(2), 156–162. <https://doi.org/10.1007/s40429-015-0054-y>

Bozkurt, A., Yıldırım Demirdöğen, E., & Akıncı, M. A. (2024). The association between bedtime procrastination, sleep quality, and problematic smartphone use in adolescents: A mediation analysis. *Eurasian Journal of Medicine*, 56(1), 69–75. <https://doi.org/10.5152/eurasianjmed.2024.23379>

- Büyüköztürk, Ş. (2024). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi Kitabı* (31. baskı). Pegem Akademi.
- Chen, I.-H., Pakpour, A. H., Leung, H., Potenza, M. N., Su, J.-A., Lin, C.-Y., & Griffiths, M. D. (2020). Comparing generalized and specific problematic smartphone/internet use: Longitudinal relationships between smartphone application-based addiction and social media addiction and psychological distress. *Journal of Behavioral Addictions*, 9(2), 410–419. <https://doi.org/10.1556/2006.2020.00023>
- Faiola, A., Vatani, H., & Srinivas, P. (2018). The impact of smartphone use on the psychosocial wellness of college students. In D. A. Alexandrov, A. V. Boukhanovsky, A. V. Chugunov, Y. Kabanov, & O. Koltsova (Eds.), *Digital transformation and global society* (pp. 264–276). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-02846-6_21
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8. baskı). McGraw-Hill.
- Jin, L., Hao, Z., Huang, J., Akram, H. R., Saeed, M. F., & Ma, H. (2021). Depression and anxiety symptoms are associated with problematic smartphone use under the COVID-19 epidemic: The mediation models. *Children and Youth Services Review*, 121, 105875. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105875>
- Kline, R. B. (2016). *Principles and practice of structural equation modeling* (4. baskı). Guilford Press.
- Lei, H., Zhang, Z., Wang, Y., Wang, X., Yang, Z., & Zhang, C. (2026). Co-occurrence patterns and transitions in adolescents' depressive symptoms and problematic smartphone use: The roles of social support and self-control. *Journal of Youth and Adolescence*, 55, 135–151. <https://doi.org/10.1007/s10964-025-02253-1>
- Loleska, S., & Pop-Jordanova, N. (2021). Is smartphone addiction in the younger population a public health problem? *Contributions. Section of Medical Sciences*, 42(3), 29–36. <https://doi.org/10.2478/prilozi-2021-0032>
- Lopez-Fernandez, O., Männikkö, N., Kääriäinen, M., Griffiths, M. D., & Kuss, D. J. (2018). Mobile gaming and problematic smartphone use: A comparative study between Belgium and Finland. *Journal of Behavioral Addictions*, 7(1), 88–99. <https://doi.org/10.1556/2006.6.2017.080>
- Luque-Reca, O., Marchena-Giráldez, C., Carbonell-Colomer, M., Bewernick, C., & Bernabéu-Brotóns, E. (2024). Social aspects of problematic smartphone use: Development and validation of the PSSNUS and mental health implications for Spanish youth. *Psychology Research and Behavior Management*, 17, 3919–3942. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S466070>
- Nawaz, S., Linden, T., Mitchell, M., & Bhowmik, J. (2025). Examining screen time features for managing problematic smartphone use and dependence: An extension of Technology Acceptance Model. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 2025, Article 1799927. <https://doi.org/10.1155/hbe2/1799927>
- Nawaz, S., Bhowmik, J., Linden, T., & Mitchell, M. (2026). Understanding smartphone usage behaviours: Developing and validating the brief problematic smartphone use and dependence scale. *Behaviour & Information Technology*, 45(3), 478–497. <https://doi.org/10.1080/0144929X.2025.2522203>
- Noyan vd. (2015). Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinin Kısa Formunun Üniversite Öğrencilerinde Türkçe Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16(Özel sayı.1), 73-81.

Rozgonjuk, D., Kattago, M., & Täht, K. (2018). Social media use in lectures mediates the relationship between procrastination and problematic smartphone use. *Computers in Human Behavior*, 89, 191–198. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.08.003>

Su, S., Larsen, H., Cousijn, J., Wiers, R. W., & Van Den Eijnden, R. J. J. M. (2022). Problematic smartphone use and the quantity and quality of peer engagement among adolescents: A longitudinal study. *Computers in Human Behavior*, 126, 107025. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2021.107025>

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6. baskı). Pearson Education.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2025). *Cinsiyete göre bireylerin cep telefonu kullanma oranı*. TÜİK Veri Portalı. <https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/search?q=cep%20telefonu>

Türkiye İstatistik Kurumu. (2024). *Türkiye yaşı profili araştırması, 2023*. <https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/press/53809>

Türkoğlu, N., Türkmen, N. (2025, Temmuz 14-16). Sorunlu Akıllı Telefon ve Sosyal Medya Kullanım Ölçeğinin (PSSNUS) Türkçeye Uyarlanması: Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması [Tam Metin]. 9. Uluslararası İzmir Tıp, Hemşirelik, Ebelik ve Sağlık Bilimleri Kongresi, İzmir, BZT Turan Publishing House, Volume – I, 1195-1204. <https://doi.org/10.30546/19023.978-9952-8589-1-4.2025.0010>.

Wickord, L.-C., & Quaiser-Pohl, C. (2025). The role of flow and media multitasking for problematic smartphone use and the different types of smartphone use. *Computers in Human Behavior*, 166, 108583. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2025.108583>